

Рис. 1. Знімок екрана під час проведення дистанційного заняття ЛІР 09.04.2022 р., диплом учасника

Раніше «Лабора́торія інтелектуального розвитку» допомагала дітям нашої держави, які з досить юного віку по-справжньому зацікавлені наукою та які мають бажання поглиблювати та розширювати отримані у школі знання більш цікавими методами. Але тяжкі часи вимагають серйозних змін та вдосконалень. Тому нині «Лабора́торія інтелектуального розвитку» продовжуватиме працювати для того, щоб забезпечити школярам відчуття безпеки, можливість відволіктися та надію на краще майбутнє, яке обов'язково стане реальністю.

Література

1. Лабора́торія інтелектуального розвитку 26-03-2022 (було заплановано на 26-02-2022), дебют Артема Альошкіна. Ми з України! 27-03-2022 [Електронний ресурс] / Фейсбук сторінка <https://www.facebook.com/sergiy.pudchenko/>. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/100002310210198/videos/3070085806589720/>
2. Лабора́торія інтелектуального розвитку 02-04-2022 04-04-2022 [Електронний ресурс] / Фейсбук сторінка <https://www.facebook.com/sergiy.pudchenko/>. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/100002310210198/videos/662304935041544/>
3. Лабора́торія інтелектуального розвитку 09-04-2022 дебют Пуняк Варвари "Арктур" та Міланца Тимура "Вакуумна бомба і принцип її дії" 13-04-2022 [Електронний ресурс] / Фейсбук сторінка <https://www.facebook.com/sergiy.pudchenko/>. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/100002310210198/videos/293303636326626/>

УДК 373.5.016:82(100)

Олена ІСАЄВА
(м. Київ)

Особливості вивчення літератури в школі під час і після війни

Особливі умови, в яких опинилися всі ми, диктують зміни не тільки у нашому способі життя, але й впливають на зміни нашої професійної поведінки як учителів. Розглянемо, які ж вони?

Насамперед, це необхідність враховувати психологічний стан усіх учасників навчального процесу, вразливість і можливу тривожність. Відповідно це вимагає певної делікатності і коректності висвітлення певних тем учителем. Тому треба дуже добро знати сам текст художнього твору, прочитати його під іншим кутом - погляду людини, що пережила війну.

Головний принцип навчання має стати «НЕ ЗАШКОДЬ!». Відповідно теми смерті, втрат, руйнувань, окупації, вимушеної розлуки з рідними, необхідність покинути свою рідну домівку, про які йде мова у творі, можуть бути дуже вразливими і щемливими для учнів.

Особливого значення набуває антивоєнна і антитоталітарна тематика, тема свободи, боротьби за свою незалежність.

Роль літератури у боротьбі проти диктатури і тоталітаризму визначають і дослідники, і письменники. У курсі зарубіжної літератури у школярів є можливість дізнатися, які наслідки комуністичного і нацистського режимів знайшли своє висвітлення у творах письменників інших країн. Давайте прослідкуємо, про які трагічні сторінки людства, що мали місце і в історії України, є можливість у школярів дізнатися з програмових творів курсу «Зарубіжна література». Так, наприклад, насильницька колективізація й індустріалізація, що вела до свідомого знищення села, цілеспрямований голодомор, знайшли своє висвітлення у повісті Дж. Орвелла «Колгосп тварин», проблема відсутності свободи інформації, авторитаризм влади представлені у науково-фантастичних романах Р. Бредбері «451 градус за Фаренгейтом» а те, як людина перетворюється на споживача, керовану істоту, як відбувається «омасовлення» особистостей представлено у п'єсі абсурду Е. Йонеско «Носороги», депортація кримських татар 1944 року розкрита у творі Таїра Халілова «До останнього подиху». Якщо ж говорити про висвітлення наслідків нацистського терору, то ця тема знайшла своє відображення у таких програмових творах зарубіжної літератури, як у романах А. Камю «Чума» і Марка Зузака «Крадійка книжок», оповіданнях Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» та Т. Манна «Маріо і чарівник». Тема Голокосту безпосередньо представлена у творі для обов'язкового вивчення – «Фуга смерті» П. Целлана.

Крім того, ганебні факти дій тоталітарного комуністичного режиму (гоніння, репресії, арешти, фізичне знищення) знайшли своє відображення у біографіях багатьох письменників і перекладачів, що вивчаються в курсі зарубіжної літератури, і потребують свого висвітлення на уроках літератури.

Під час вивчення творів антитоталітарного спрямування особливого значення набуває дієва мотивація, яку має продумати і запропонувати учитель, для того, щоб твір був прочитаний. Учитель може звернути увагу школярів, що однією з найважливіших рис сучасних масмедіа є їхня здатність до маніпуляцій громадською думкою. Подаючи певну інформацію під потрібним ракурсом або ж, навпаки, блокуючи її широке поширення, медіа здатні змінювати наше сприйняття дійсності, створювати і продукувати нові стереотипи, міфи і моделі поведінки. Важливо акцентувати, що найпоширеніші сучасні способи

маніпуляції (дезінформація, посилення на анонімний авторитет, створення псевдореальності, «спіраль мовчання» тощо) описані у багатьох художніх творах антитоталітарного спрямування. І якщо ми не хочемо, щоб нами маніпулювали, нам потрібно знати про ці маніпулятивні стратегії і тактики, читати і розмірковувати над тими творами, які в образній формі застерігають нас від наслідків диктаторських режимів.

Під час вивчення творів антитоталітарного спрямування зростає роль міжпредметних зв'язків, зокрема з історією. Тут доречним буде різноманітний історичний коментар. Зокрема, учням потрібно буде пояснити роль «психушок» як покаральної структури у тоталітарному суспільстві, розкрити такі незрозумілі для них явища, як «залізна завіса», «марші смерті», «самвидав», система «ГУЛАГу», Пораймос та інші. А сьогодні, до них, на жаль, доєднуються ті, що визначають жахливі реалії України («бучанська різня», «бандерівське смузін», «спеоперація» тощо).

Зважаючи на те, що сучасний учень-читач важко сприймає довгі тексти, почасти не вміє виокремити головне від другорядного, учителю доцільно використовувати такий прийом, як маркування важливої інформації. Доцільними будуть різноманітні візуалізаційні прийоми, що будуть привертати увагу на важливих, особливо значущих для учнів фактах і явищах. Інформаційні плакати, кроссенси, інфографіка, «хмари слів», постери здатні акцентувати на важливих моментах. Використання на уроці ілюстративного матеріалу, що містить сильні «емоційні подразники», також сприятиме глибшому засвоєнню матеріалу.

Відсутність догматичних тверджень з боку учителя чи в тексті підручника, натомість наявність альтернативних думок, які будуть провокувати критичність думки учнів, є обов'язковими під час вивчення творів антитоталітарного спрямування.

Слід звернути увагу, що сьогодні прочитання художніх творів набуває нового звучання, відбувається переосмислення добре знайомих творів. Наприклад, знайома фраза з казки Р. Кіплінга «Мауглі» про гармонію людини і природи «Ми з тобою однієї крові – ти і я» сьогодні прочитуються інакше, насамперед, про єдність поглядів і переконань. Так само, як абсолютно нового прочитання, наповненого реаліями війни РФ проти України набуває і відомий цикл романів Дж. Ролінг про Гаррі Поттера.

Якщо ж говорити про майбутнє творів російської літератури в шкільному вивченні, то на мою думку, сьогодні ці твори треба «ставити на паузу», занадто болюче це для багатьох українців, які переживають і, на жаль, ще будуть переживати посттравматичний синдром. Особливо, якщо мова йде про школярів, тут головним принципом навчання зараз має стати загальнолюдський принцип «Не зашкодь!». Серед причин, чому твори російської літератури треба вилучити із шкільних програм, зазначу такі: російська культура – культура суспільства, що масово підтримує війну, злочини проти людства; російська культура – це ідеологічна зброя в руках ворога, який прийшов нищити українців як народ; російська мова – це мова агресора, тригер; російська

культура – це спосіб ментальної окупації українців; сьогоднішній школяр – людина, яка так чи інакше відчула цю війну на собі, це почасти травмована війною особистість.

Відповідно, зважаючи на один із головних принципів навчання «НЕ НАШКОДЬ!» додатково травмувати зараз учнів ще й цієї темою, коли для багатьох навіть на фізичному рівні відбувається відторгнення від усього російського з певних причин, ми не можемо.

Виходячи із умов, у яких сьогодні знаходиться Україна, україноцентричний підхід до вивчення літератури у школі має стати пріоритетним. Ефективність такого підходу полягає через реалізацію низки завдань: розширення обріїв володіння рідною українською мовою, оскільки курс викладається українською мовою, учням пропонуються україномовні переклади творів зарубіжної літератури; увиразнення українського контексту творів зарубіжної літератури; збагачення знань учнів про історію України, її справжніх героїв, боротьбу за її незалежність; розширення знань про українську майстерню художнього перекладу, долі його представників.

Комплексне вирішення поставлених завдань сприятиме формуванню національної та громадянської ідентичності учнів, їхніх патріотичних почуттів, любові та шани до своєї країни.

УДК 330.526.39:533.01

Тетяна ГОЛУБЕНКО
(м. Київ)

Особливості організації патронажної роботи в умовах воєнного стану: реалії та перспективи

Активна фаза російсько-української війни, що розпочалась 24 лютого 2022 р., вимушене переміщення, внутрішні навантаження, які часто перевищують людські можливості, складності інтеграції в нових громадах, соціально-економічні чинники, які позначаються на житті мешканців прифронтових міст, ВПО, можна цілком вважати екстремальною ситуацією. Тобто такою, що виходить за межі звичайного людського досвіду і яку людина переживає роками. Це не лише впливає або навіть повністю змінює звичну поведінку і дії людини, її ставлення до суспільства й держави в цілому, а й може спричинити негативні наслідки для здоров'я.

Всесвітня організація здоров'я зазначає, що «здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад». Таку ж позицію займає й українська держава, наголошуючи в Законі «Основи законодавства України про охорону здоров'я» на тому, що «кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу